

ШўМ-ЧОН ИЗОЛЫК

МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ 9-ше (113) №, 2022 ий сентябрь

Йошкар-Оласе да Марий Элысе Высокопреосвященнейший митрополит Иоаннын благословитлымыже почеш

21 СЕНТЯБРЬ – ЭН СВЯТОЙ ЁДЫР
МАРИАН ШОЧМЫЖО

САНДАЛЫКЫСЕ ЭН СЫЛНЕ ЁДЫР

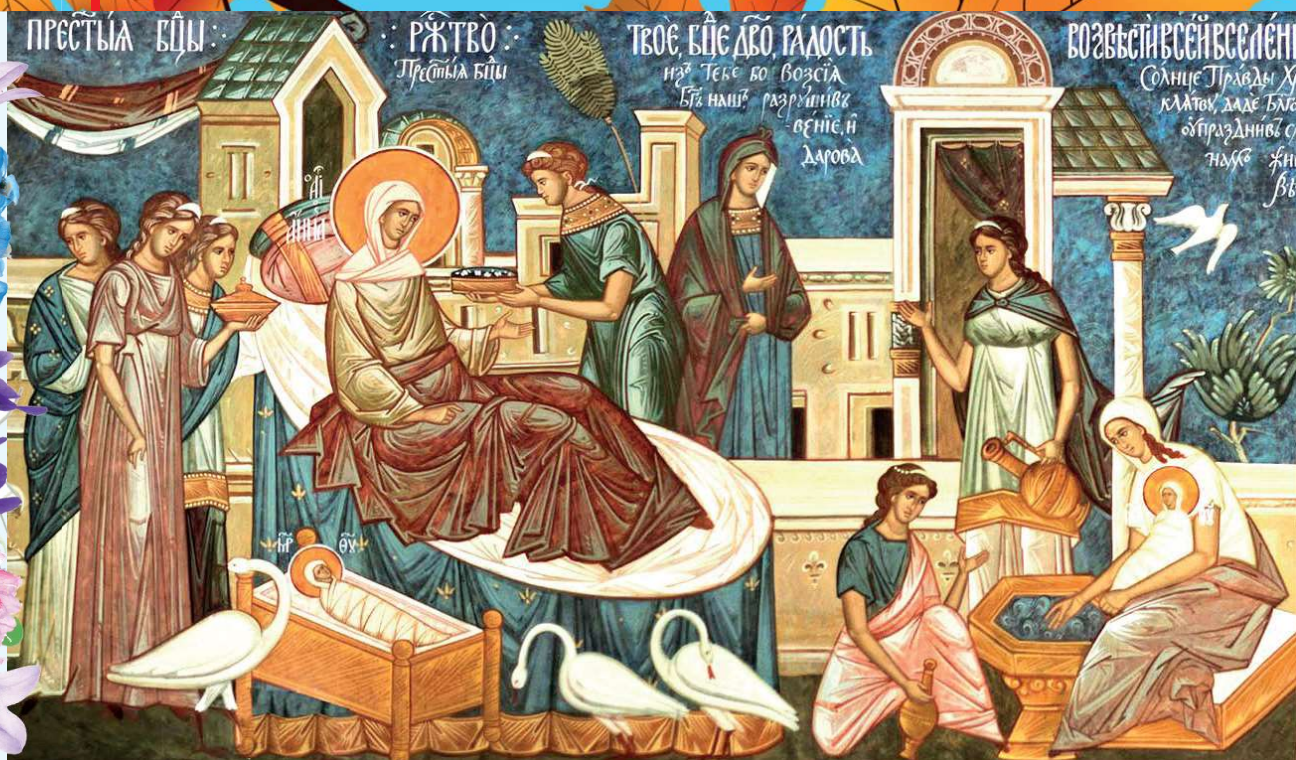
*«Юмым Шочыктышо Ёдыр гай сылне ёдыр
Сандалыкыште лийын огыл да ок лий!» –
тыге возен Юмын Ава нерген
святитель Димитрий Ростовский.*

Юмын Аван йоча жапше нерген преданийым III курымышто веле погаш тўнгалыныт. Тудын шочмыж дене кылдалтше кок йўла уло – Галилейысе да Иерусалимысе. Икымшыже Тудын шочмо вержылан Назарет олам шотла, тушко паломник-шамыч Благовещений кечын погынат, Юмын Аван памашыж воктек мият. Вesyшт маныт: «Иоаким ден Аннан суртышт Иерусалимысе Тошто олаште, Вифезда манме йўштылмө вер ден Шорык капка коклаште, верланен улмаш». Кызыт тушто грек монастырь да Юмын Аван Шочмыж лўмеш черке уло. Оралте йымалне – изирак курыкпомыш, тудо озанлыкыште клат семын кучылталтын манын шонат.

Эн Святой Ёдыр Мариам изиж годымак Юмо ойырен налын. Юмым йоратымыж дене Тудо Шке кумылын ўнгышылыкым поген. Ёнгышылыкшө да шке яндарлыкше дене Господын Аваже лияш йорен. Тудо Шкежат изинекак Юмын корным ойырен налын, святой илыш дене яндарын илен, сандене тўня деч кўшнө лийын. Ёмыржө мучко Тудо Шке Эргыже да тўнясе уло калык деке йоратымашым арален, кызыт мартеат тыгаяк кодын.

Эреак Ёдыр улшо Мариан шочмыж нерген II курым годсо христиан повестьыште, Иаковын протоевангелийже манме апокрифыште, возеныт. «У Сугынышто» возымо деч ончычсо илышыже тушто ончыкталтеш. Тиде книга тўрлө йылмыш кусарыман 130 рукопись кызыт мартеат аралалт кодын. Тушто улшо южо фактым пенгыдемден кертын огытыл, сандене Библийыш пуртен огытыл.

Умбагыже - 2-шо лаштыкыште

Юмын Шочыктышо Ұдыр Мариян святой ача-аважын, Иоаким ден Аннан, шонгеммышт марте йочашт лийын огыл. Еврей калык тидым вате-марийын сулыкан ылышыж дене кылден. Иоаким ик кугу пайрем годым Иерусалим храмыш Господь Юмылан надырым намиен, но первосвященник Иссахар тудым налын огыл: «Тыйын шочшет уке, сандене тыйын надыретым налаш ок лий. Ала тыйын иктаж шолып сулыкет уло, тидлан көра Юмо тыйым шочшан лияш ок суапландаре». Рувим тукым гыч ик еврей ешарен: «Израильште тыйын урлыкет ок код, сандене мемнан дене пырля кумалаш от йөрө».

Иоаким ден Анна уло чонышт дене Юмын йоратеныт, икте-весыштым пагален иленит, ег мыскылымым җнышын чытеныт. Теве нуныланат пиалан жап толын шуын – Суксо куан уверым конден: «Тендан Ұдырда шочеш, Тудын гоч чыла калык-шамыч суапландаралтыт да уло тўнялан утаралтмаш толеш». Иоаким ден Аннан чын да святой ылышышт верч Юмо тыгай кугу пөлекым ыштен.

Мария җдырыштым кум ияш лиймешкыже нуно ске онченит, вара Юмылан служитлаш Иерусалим храмыш конденит, вет шочмыж деч ончычак тыге ышташ сөреныт. Нунын шкеныштын веле огыл, а уло родо-тукымыштын ылышыже Юмо дене кылдалтше лийын. Мариян Иоаким ачаже – Давид кугыжан тукымжо гыч, Анна аваже – Аарон тукым гыч священник Матфанын изирак җдыржө. Иоаким шкежат нужна лийын огыл – тудын кугу кўтўжым тарлыме кўтўчө-шамыч кўтеныт. Туге гынат нуно мландымбалысе поянлык верч огыл, а духовный поянлык верч утларак тыршенит: Юмын закон кўштымым шуктен иленит, храмыш коштыныт, мўнгыштө кумалыныт, сандене Святой Ұдырын ача-аваже лияш йөреныт. (Шочшан лияш манын, йочадыме ача-ава-шамыч кызытат уло чон дене святой Аннам сөрвалат.)

Юмын Авам веле огыл, Тудын ача-аважым, Иоаким ден Аннам, черкысе кажне службышто пагален шарнат. Юмо ден айдеме коклаште ваш умылен ыштымашым «синергия» але «сороботничество» маныт. Юмо деке лишемаш шонышо христианин Юмын чыла кўштымашыжым шуктен ылышаш. Чылажымат тыршен ышта гын, тудын ылышыже Юмо дене темеш. Христос Юмын мландымбаке толмыжо праведный Иоаким ден Анна да нунын Ұдырышт Мария гоч лийын, Господьлан мландымбалысе капым нуно пуэныт. Кажне службышто шарныме дене ме нунылан таум ыштена.

Эреак Ұдыр улшо Мариян Шочмо кечыжым VI курым тўнгалтыште эн ончыч грек черкыште палемдаш тўнгалыныт, вара – Рим олаште да моло вереат. Тиде пайрем лўмеш Роман Сладкопевец VI курым кыдалне гимным возен.

«Юмын Шочыктышо Ұдыр гай сылне җдыр Сандалыкыште лийын огыл да ок лий!» – манын, Юмын Ава нерген святитель Димитрий Ростовскийын каласымыже пўтынек чын. Юмын Авам ужшо Дионисий Ареопagit ойлэн: «Тудын деч шочшо Христос Юмо нерген ом пале гын, мый Тудым Шкенжымат Юмылан шотлем ыле». Кўргыштыжө улшо Юмын порылык Тудын сылне чурыйыштыже волгалтын.

«У Сугынь» гыч эше теве мом пален налаш лиеш: Господьын Мария Аваж ден священник Захарийын пелашыже Елисавета ик тукым гыч лийыныт. Нунат шонгеммешкышт йочадыме лийыныт, вара ончыкылык пророкым, Тынеш пуртышо Иоанным, шочыктеныт.

Пагалыме лудшо-влак!

Юмын куатшым почын пуышо ты пайрем нерген шкеат эше кумданрак моло литератур гыч пален налын кертыда.

Материалым Сретенской семинарийын сайтше гыч налме

ЙОШКАР-ОЛАШКЕ УЛО ЕШГЕ ТОЛМО ШУЭШ!

Кумдан палыме журналист да педагог, «Фома» журналын тўн редакторжо В.Р. Легойда 11-12 августышто Йошкар-Олаште уна лийын. Тудо эн ончыч Йошкар-Олан да Марий Элын митрополитше Иоанн ден Волжск да Шернурын епископшо Феофан дене вашлийын. Нунышт унам Юмын Аван «Троеручице» иконыж лўмеш храмын святынылаж дене палымым ыштенит.

Ты жапыште Йошкар-Оласе Православный рўдериште куан кумыл шижалтын. В.Р. Легойда дене вашляш манын, тышке священник ден епархийын пашаенже, самырык волонтер ден милосердий шўжар-шамыч погыненыт. Владимир Романович кызытсе жапын ойыртемеже нерген онайын каласкален, СМИ дене кылдалтше шуко примерым конден.

– Черкыште пеш шуко поро паша ышталтеш, тидын нерген кумдан каласкалеш кўлеш. Юмын чынже ваштареш нимогай шоя шоген ок керт. Черке йўратымашым да порылыкым шара, тидым самырык волонтер ден милосердий шўжар-шамыч веле осыл, а журналист ден фотограф-шамычат эре шарнышаш улыт, – манын тудо.

Владимир Легойда тиде кечынак МарГУ-н, ПГТУ-н, МОСИ-н студентышт да преподавательышт-влак дене вашлийын, кўшыл образованийын кўлешлыкше нерген ойлен. Айдемын да обществын культур кўкшытшў, технический прогресс ден интернет виянмаш – чылажат шинчымаш кўкшыт дене кылдалтын. Владимир Романовичлан науко, искусство да религий дене кылдалтше шуко йодышым пуэденит. Чылажымат мыскара йўре рашемден моштышо уна мучашлан тыгай тыланымашым ыштен: «Кў ушан кўжгў книгам лудаш, шкеж деч ушанрак ег дене мутланаш йўрата да ўрканыде шуко тырша гын, тыгай студент деч шот лекшаш!»

С.Г. Чавайн лўмеш калыкле книгагудышто 12 августышто республикысе журналист-шамыч дене вашлиймаш лийын. Тыштат тўрлў темым рашемденит. Черке илыш да самырык тукым кокласе вашкыл нерген Владимир Легойда тыге каласен:

– Черке – тиде илыш негыз. «Евангелий» мут «поро увер» манын кусаралтеш. Черкым ожнысо илыш але тоштер семын ончыктыман осыл. Юмын тыште кажне кечын у семын шижат да палет. Черкылан кажне ег шерге, кеч тудо самырык, кеч шонго лийже.

Кугу уна тиде кечынак директор Юрий Усковын вуйлатыме iSpring компанийыште лийын, тусо институтын, «Инфотех» лицейын да «Инфосфера» школын кабинетлажым, тораште осыл чоңалтше у корпусым ончен лектын.

Йошкар-Олан эн сылне верлаже мучко Владимир Романовичлан экскурсийым эртареныт. Изи Какшан энгер воктене шогалтыме памятник-шамычым ончен савырненыт, Благовещенский кафедральный соборышто да Православий историйын тоштерыштыже лийыныт. Вара Феофор Иоаннович кугыжан памятникше воктеч Патриарший площадьыш каеныт, Христос ден апостол-шамычын Иерусалимыш пурымыштым ончыктышо скульптур композицийын эркын эртымыжым онченит.

Йошкар-Олаште лиймыжым иктешлен, Владимир Легойда тыге каласен:

– Чыла вашлиймаш годым мыланем келге да пеш онай йодыш-шамычым пуэденит. Мый олан архитектурыжо да ег-шамычын койыш-шоктышышт коклаште кызытсе жапыште шуэн вашлиялтше гармонийым шижынам, сандене «Фома» журналын ик номержым тичмашнек Йошкар-Олалан пўлеклем. Тендан олада нерген шке шижмашем каласаш гын, тышке вес гана шкетын осыл, а уло ешге толмем шуэш!

МАРИЙ ЭЛЫН ДА ЙОШКАР-ОЛАН ВЫСОКОПРЕОСВЯЩЕННЕЙШИЙ МИТРОПОЛИТШЕ ИОАННЫН У ТУНЕММЕ ИЙ ДЕНЕ САЛАМЛЫМАШЫЖЕ

Шергакан иза-шольо, ака-шўжар-влак! Йоратыме йоча-шамыч! Таче ойыртемалтше да пиалан кече. Таче тунемше-влак парт коклашке шинчыт, Юмын полшымыжо да преподобный Сергей Радонежскийын молитваж дене ончыкылык илышыштышт пеш кўлешан шинчымашым погаш тўнгалыт. Преподобный Сергейлан, Радонежын игуменжылан, тунеммаш йочаж годым куштылгын пуалтын огыл, но Юмым да лишыл енге-влакым чот йоратымыжлан кўра тудо Господь деч шинчымашым да волгыдо ушым налын.

Господь оила: «*Мый дечем посна те нимом ыштен огыда керт*». А тунеммаш – тиде чот кугу паша. Тудо эн ончычак шкендын «мый» манметым мондаш, кугешнымаш деч коранаш да уло йоратымашетым, тыршымашетым пыштен тунемаш йодеш. Шинчымаш деч посна тўшка калык коклаш шынгаралташ веле огыл, Святой Русьланат служитлаш неле лиш.

Сандене таче ме Господьым сўрвалена, тек тудо преподобный Сергейын молитваже почеш йочана-влаклан уш-акылым пуа, Юмо деч лўдаш, ача-ава ден туныктышо-влакым пагалаш, икте-весеышт дене келшен илаш туныкта, шўм-чонышкышт йоратымашым шынгара, ой колыштшым ышта.

Пагалыме туныктышо, воспитатель-влак. Таче Господь Шкежак нине яндар, сулыкдымо ньога-влакым, Юмо деч лўдаш туныктыза, паша

дене куштыза манын, кидышкыда кучыкта. Преподобный Паисий Святогорец манмыла, ик кидыштыда чоткыдылыкым, вес кидыштыда йоратымашым кучыза, тидыжат, тудыжат икнарак лийышт. Тек тендан пуымо поро шинчымашым нуно Святой Россий Державынам тўзландараш кучылтыт.

Пагалыме йоча-влак, тунемше-влак радамыш ушнымыда дене те ойым колышташ да пашам йораташ тунемшаш улыда. Ойым от колышт гын, нимом ыштен от керт. Пашам йоратымаш, тыршымаш гына мемнам чыланнам тунемаш таратен кертеш. Шарныза: Господьлан лудмо молитва уш-акылым пўлекла, а преподобный Сергей Радонежскийым сўрвалымыда дене Юмын чаманымашыжым налыда да туныктымо науко-влакым куштылгын умылаш тўнгалыда.

Тек Юмо чыладаamat арала. Икте-весеыда дене келшен, икте-весеыдам аклен, икоян лийын илыза. Пайрем дене!

ЮМЫН ТУНЫКТЫМЫЖО

Тиде Моско воктенысе ик олаште ўмаште лийын. Валентина Викторовна шонго ачаж ден аваж деке кажне каныш кечылан мяш тыршен. Пўртышт деч тораште огыл пеш тошто черке шоген. Ўдырамаш мийымыж еда тушто лиеден. Верысе коча-кова-влак Валентина Викторовнам сайын паленыт, шкеныштланак шотлен, у уверым але манеш-манешым намиен шукташ тыршеныт.

– Ужат, ончылно пўрєн шога? Пелашыжым тоен, кок арня лиеш ынде, – шижтареныт нуно. – Кажне кечын кас еда, очыни, паша деч вара черкыш пура, черке петырнымешке шога да кая. Южгунам шортеш, южгунам тыглай шога. Молитвам лудеш дыр.

Кў да кушеч улмыжым, лўмжымат нигў пален огыл. Икымше гана черкыш толмекыже, ватыже ковид чер дене колымо нерген ойлен да кова-влак деч сортам кушак чўкташ манын йодын.

Икана тудо варашрак кодын толын, подылшырак лийын. Тунам Валентина Викторовнат черкыште улмаш. А ты кечын черке орол ала-молан пеш сырыше лийын да молын ўмба кычкыркален. Кўварым мушшо ўдырамаш-влакым писынак пашаштым пытарышт манын чыштырен. Олымбалне шинчыше кова-влакым поктен:

– Мом шинчылтыда? Службо шаггак пытен. Тыште тыланда клуб огыл, кайыза мўнган-мўнгышкыда!

Орол шып шогышо пўрєн декат миен шуын:

– Черке петырналтеш! Колат? Лек тышеч!

– Эше эрыктатыс, – вашешташ тўчен вате колышо марий. – Мый омса воктене изиш шогем. А черке орол арака пушым шижын да утыр покташ тўналын:

– Лек, лек! Шўрлет да эрдене толат!

– Нигўлан огеш мешайыс, тек изиш шога, – коклаш пурен Валентина Викторовна.

– Тый неретым ег пашаш ит шўш, – ажгынен черке орол.

– Айдемын кугу ойго: пелашыжым тоен.

– Пелыжын тыште ойго. Чылаштым чаманен от пытаре! Чыла! Каласышым лекташ, лекше!

– Каем, каем! – иралтын пелештен пўрєн. – Ия-шамычим поген пытареныт!

– Йылметым кучо! Уке гын чечас полицейым

ўжыктем! – орол йўкшым кугемден.

Валентина Викторовна вате колышо пўрєн воктек миен, кидшым кучен, моштымыж семын лыпландараш тўчен да черке гыч луктын, капка дек вўден нангаен: трук орол чынак полицейыш йынгырта.

– Мый такше ом йў, но таче чонемлан чыташ лийдымын неле лие да подылым, – ошкылшыжла ойлен пўрєн. – Ватем колымо деч вара верым шкаланем ом му, а черкыште изиш шогем да куштылгырак лиеш.

Тыге ойлымыж деч вара шортын колтен. Но Валентина Викторовнан тудым колышт шогаш жапше лийын огыл: ачаж ден аваж деке каяш кўлын, сандене тудым черке кудывече гыч вашерак луктын колташ тыршен.

Эрлашын уремым эрыктыше таджик-шамыч уверым кондыт: кастане черке деч кок квартал тораште машина йўшў пўрєнгом тўкен шуэн. Черке гыч поктен лукмо пўрєн лийын манын шонат. Чын але чын огыл – каласен огыт керт. Пўрєнгом вашкеполыш машина нангаен. Тетла нимом огыт пале.

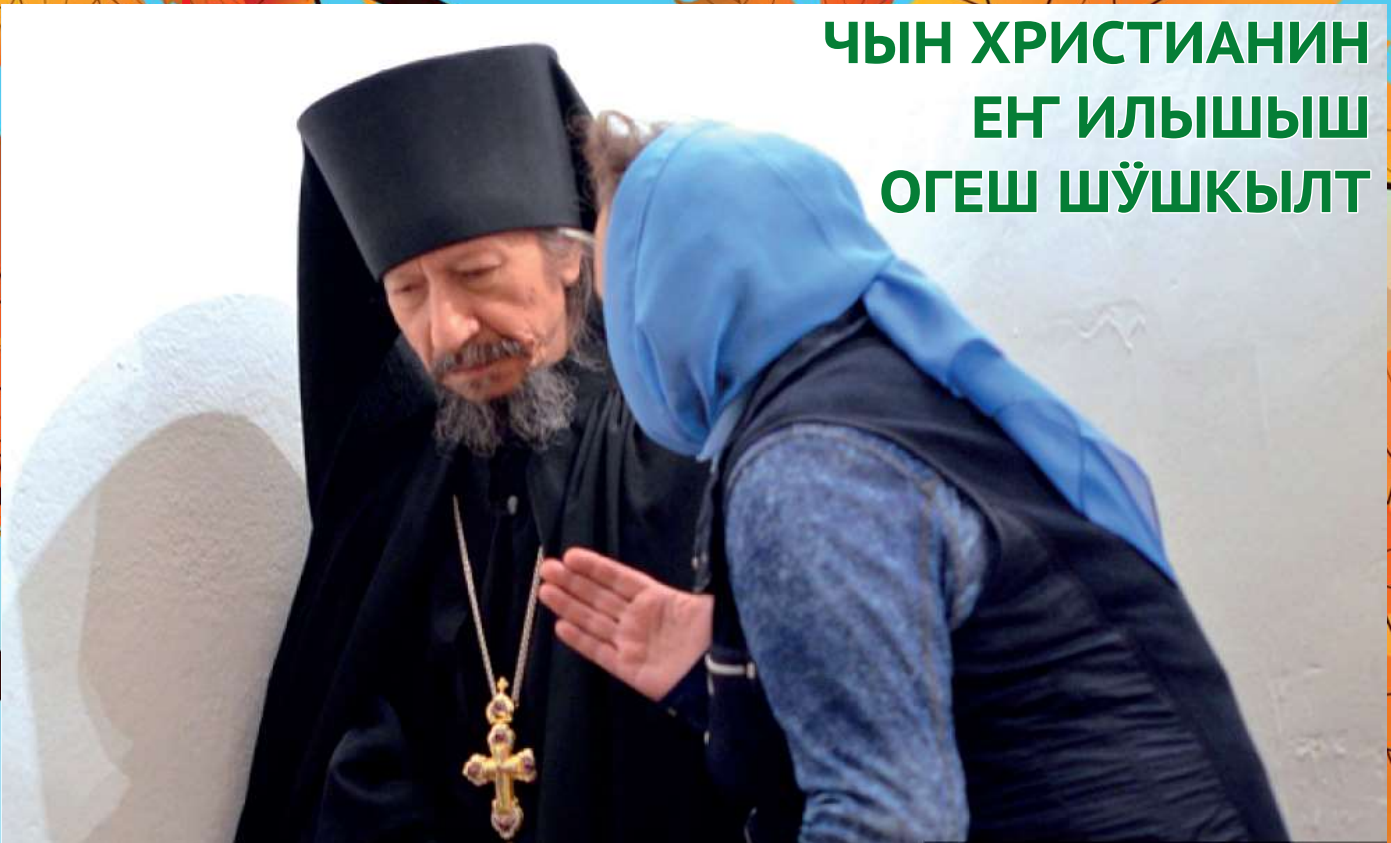
Тыгай уверым колмек, черке оролын чурийжат вашталтын, шкежат мутланымым чарнен. Службылаште чўчкыдынак лияш тыршен. Храмыште пашам ыштыше кова-влакатышпыланеныт, икте-весеышт ўмба ончалашат нунылан йўндымыла чучын. Валентина Викторовна лыпланен кертын огыл: машина йымаке лач черкышке шке ойгыж дене толшо да тудым тушеч поктен колтымо ег логалын гын? Ой, Юмыжат! А тудо кола гын? Вет тыште Валентина Викторовнанат, молынат титакышт уло. Кузе вара ончыкыжым тиде нумалтыш дене илыман? Тек черке омса воктеңе изиш шога ыле! Нигўланат мешаен огылыс! Йўшў пўрєнгом чон ойгыжым луктын ойлымыжым Валентина Викторовнат ик лу минут колыштеш гын, мо лиеш ыле? Аваж ден ачаж деке садак миен шуэш ылыс! А ойгыш логалше пўрєн изиш шинчалтат, эркин лыплана да мўнгыжў ошкылеш ыле... Черке пашаен-влаккан Юмын сўрвалаш гына кодын: тек машина тўкен шуымо ег ила.

Господь тиде историйын мучашыжым тўрлен. Арня утларак эртымек, ик кастане пўрєн черкыш пурен да моткочак ўрын: тудым эн кугу уна семын вашлийыныт. Черке орол куржын толын ўндалын да прощениым йодын, Валентина Викторовна, тудым ужын, шортын колтен. Кўварым мушшо кува лапчыкшым кудалтен да онжым ыреслаш пижын: «Юмо, серлаге!» Сортам ужалыше ўдырамаш сортажым яра пуэн. Мо лиймым пўрєнлан умылтареныт, вара чылан машина йымаке логалше ег верч кумалыныт. Нигў мўнгыжў вашкен огыл, трапезныйым почыныт да пырля чайым йўыныт.

Чыланат умыленыт, могай кугу урокым Юмо нунылан эрташышт пуэн: *«Айдеме шке ойгыж дене черкыш толын, тудлан тетла нигушко каяш! Нигушто лыпланаш! А те... Ончалза, мо лийын кертеш ыле тендан чондымо улмыланда кўра! Чот лўдда?»* Туге, лўдыкшў, шоналташат шучко.

Е. КУЧЕРЕНКО, В. ПРИЦЕПА

ЧЫН ХРИСТИАНИН ЕНГ ИЛЫШЫШ ОГЕШ ШҮШКЫЛТ

Илышлан вуйым шиймым чарнет гын, пеш сай лиеш. Ойгыш, нелылыкыш логалмылан еным титаклыметым чарне, да шкежат тыгай мутланымашке ит ушно. Еным вурсымо дене нелылык деч от угло. Илышыштет мо ышталтеш – чылажланат мутым тый шке кучет. Тетла нигö: ны ача-ават, ны йочат, ны мариет, ны ватет, ны йолташет. Тый шке. Тиде Юмо тыге ыштен: ойгыш логалме татыште лач нуно воктенет лийыныт, да тиде арам огыл тыге. Таче але тенгече мо лиеш, чылажат арам ок ышталт. Чылт тыгакак тыят енын шонымыжлан да чоншижмашыжлан мутым от кучо. Иктаж-кö тыйым «Мыйын йöсылыкыш логалмемлан тый титакан улат» манын титаклаш тўналеш гын, ит ўшане. Тиде шоя. Ме кажныже лач шкаланна да шкенан мом ыштымыланна гына мутым кучена. **Вес енг кузе тидым онча – тиде тудын пашаже.**

Ик рвезе икана аважлан ойлен: «Авай, мый священник лийнем». «Черкыш пашам ышташ кает гын, ачат орадыш кая!» – вашештен ава. Тиде пример мом ойлымемым пеш сайын пенгыдемда. Тыйын ойырен налметым ачат кузе акла – тудын пашаже, а тыйын огыл. Але, мутлан, ўдырўен марлан каяш тарвана, а ачаже ойла: «Тудлан марлан лектат гын, ават ден коктынат колена!» Уке, тый вес енын кузе тиде уверым умылымыжлан да тудын чоныштыжо мо ышталтмылан мутым от кучо. Тиде тудын пашаже. Ме пуйто коклаштына модыш дене модына: ме весым титаклена, пуйто тудлан көра ме ойгыш логалынна, тек тудлан намыс лиеш, тек тудо шкенжым «кочкеш». Айста воктен улшо еным титаканыш лукташ огына төчö. Шке шонымашыжлан да мом ыштымыжлан кажныже шке мутым куча.

Ача-ава тидым эн ончыч шотыш налшаш улыт. «Тый тушко кает гын, ават колен колта!» Пагалыме ава, тыйже молан колышаш улат? Тылат йöсö гын, йочат титакан огылыс. Тудо тылат тыге ойлен кертеш: «Авай, йолташемат пырля кая, тудым аваж ден ачаже колтат, а тый колымет дене лўдыктет!» Ме пеш чўчкыдын йочаланна шкенан шонымашнам тушкена, кушко тунемаш але илаш кайынеже – тушко огына колто, кө дене келшынеже – огына келшыкте, йöратыме енге дене ушнаш чарена. Тыге огеш лий ыштылаш.

А чылажат, паледа, кушеч тўналеш? Юмо дене кылна мемнан уке. Ме Юмым огыл, а воктен улшо-шамычым гына ужына, ынена тырше, илышыште куштылго корным ойырена: мый тыйын пашашкет шўшкылтам, тый – мыйыныш. А чын тыршымаш могай, паледа? Эн ончыч шкем ужын моштымаш – теве могай чын тыршымаш. Мо куштылго – ме тудым гына ыштынена: шке сыртык (пеш вашке сырыше) улмынам шотыш ынена нал, весым гына титаклынена: «Эргым тидым ыштылын, тудо титакан!» Вигак кычкыраш, вурсаш тўгалына, перенат колтена. Молан? Тыге ышташ куштылго, сандене. Икшывым совен колташ неле огыл,

туддене чон почын мутланаш неле. Ик изи эрге икана мылам каласыш: «Ачам дене мутланаш тўнгалына, вич минут гыч тудо мыйым «Кай тышеч, мый тыгакат пашаште ноенам, эше тый витарет» манын поктен колта». Тыге мутланымашым кўрлаш пеш куштылго. Шочшет дене мутланен мошташ утларак неле.

Могай сай, кунам айдеме еным огыл, шкенжым гына ужеш, енын илышышкыже ок шўшкылт. Тудо просто чылаштым йўрата. Юмылан кумал. Телевизор ончыко пурен шинчын, черетан сериалым ончымешкет – Юмылан кумал. Тыге ойлымем южыштым воштылта дыр? Сериал мынар жап кая, тунар жап молитвам лудса манам гын, южышт тиддене огыт келше. Лучо черкыш шке икшывыштым кондат да «Батюшка, полшо» маныт. Тыге ышташ эн куштылго. Арнялан кеч ик гана кинон ончимо олмеш шке йочат верч Юмылан кумал. Теве лач тиде Юмын ончылно мутым кучымаш лиеш, теве тиде Юмын йўратымаш лиеш.

Вес енлан полшынет гын, эн ончыч шкаланет шке полшо. Старец Паисий теве тыге ойлен: «Черле енлан ару вўрым пуаш манын, сай донор ончыч шке вўржым кўлеш-оккўл токсин деч эрыкта». А ме шкенан проблема на деч утлымо олмеш йыр на ком ужына – чылаштым утараш шуын пижына. Тыгай годым меже могай вўрым пуэн кертына? Лавыраным да черлым. Сандене эн ончыч шке нергенет шоно, шкендым уж, чонетым эрыкте, Юмын йўраташ тунем – тунам йочат-влак шке тый декет толыт: «Авай, ойлен ончыкто, полшо, кангашым пу! Тыйын молитват мемнам пенгыдемда». Тунам те чынак икшывыланда полшен кертыда.

Кажнынан умылтараш лийдыме вийна уло, тидым ме шкеже гына ынена умыло. Кызыт теве старец Паисий кушто? Суротиште. Мом тудо тушто ышта? Нимом, кия. Кушто? Рокышто. А ен-влак туддеке толыт да толыт, сукалтен шинчын, тудлан кумалыт. Тудо шкеже иктаж-кў деке кая? Уке. Калык туддеке толеш. Тудо ўмыржў мучко шке духовный илышыжым гына ужын илен, святой илышыжым.

Юмо тыйын шочшетым тый дечетат, мый дечемат чот йўрата. Тудо кажнынам туге йўрата, пуйто ме тўнямбалныжат шкет гына улына. Мландымбалне улыжат ик ег веле ила гынат, мланде тыгаяк лиеш ыле. Лишыл енын пиалже ны тый дечет, ны мый дечем ок шого. Сандене эн ончыч шке илышетым терге. Тыге весылан утларак полышым пуэн керта. Воктенет чылалан ой-кангашым пуаш тыршыше, чылаштым тунукташ тўчышў еным ужат гын, шарне: тудын кўргыштыжў ласкалык уке, тудын шўм-чонжо ойго дене кўрышталтеш. Тиде ойгым тудо лыпландарен ок мошто да ынежат лыпландаре. Чын христианин ни гунам енын илышыш ок шўшкылт. Тудо Юмо деке шўшкылтеш: Тудлан кумал ила, шкенжымат да уло тўням утарышаш верч сўрвала. Кунам гынат, кеч 150 ий эртымеке, ме садак чылан Юмын ончылно лийына.

Архимандрит Андрей (КОНАНОС)

ПЫРЛЯ КУМАЛАШ ВУЧЕНА

Владыка Иоаннын благословитлымыж почеш Марий епархийыште 2015 ий июнь гыч Юмын литургийым марла служитлаш тўнгалыныт.

Марий йылме дене Юмын литургий эн ончыч идалык наре Юмын Аван «Троеручица» иконыжо лўмеш черкыште каен, а 2016 ий май гыч Йошкар-Оласе Православный рўдерын кугу княгиня Елисавета Феодоровна лўмеш черкыштыже лиеш. Марла Литургий тылзылан кок гана эртаралтеш: шочмын кандаш шагатлан тыште, а рушарнян да кугу пайрем кечын Благовещенский соборышто куд шагатат пельлан тўнгалеш.

Тений 1 августышто, преподобный Серафим Саровскийым шарныме кечын, Юмын литургий марла эртен. Тудым Марий Турек район Мамсинер селасе Эн Святой Троице лўмеш черкын настоятельже протоиерей Лев Федотов служитлен. Чыла мурым преподобномученице кугу княгине Елисавета Феодоровна лўмеш Йошкар-Оласе сестричествын хоржо мурен, вуйлатышыже – регент Люба Торошина.

Марий Литургийыш чыладам пагален ўжына!
Эльвира РЫБАКОВА

ЕН-ШАМЫЧ КУМАЛМЫМ ЧАРНАТ ГЫН, ТҮНЯ ПЫТА

Преподобный Силуан Афонскийын тынеш пуримо лүмжө Симеон лийын. Тудо 1866 ийыште Тамбов губерний Лебединский уезд Шовский селасе кресаньык Иоанн Антоновын ешыштыже шочын. Ача-аваже грамотым пален огытыл, но пешак ушан-шотан да пашаче лийыныт. Святой верыш кумалаш коштшо-шамычым малаш эре пуртеныт. Ачашт нунын дене Юмо да христиан илыш нерген мутланен гын, изи Симеон тўткын колыштын. Тудо изинекак ачаж ден изаж-шамычлан пасу пашам ышташ, помещикын озанлыкыштыже оралтым чонгаш полшен, сандене ялысе школышто кок ийым веле тунем шуктен.

Симеон ешыж дене пырля храмыш коштын, святой-влакын илышыштым да черке грамотым пален налын, кумалаш тунемын. Самырык годымак монастырьыш каяш шонымыжлан ачаже тореш лийын, ончыч салтак корным тошкаш күштен. Латиндеш ийыш тошкалмыж годым рвезе илыш сапшым луштарен улмаш, изиш гына «поргемыш» шунгалтын огыл. Юмын Аван кузе утарен кодымыж нерген вара шкеже тыге шарнен ойлен:

– Икана гуляний гыч толмекем мален колтенам да көргышкем пуйто кишке пурымым шижынам. Лўдын помыжалтынам да йырнен шўведаш тўнгалынам. Тыгодым Юмын Аван йўкшым колынам: «Омо дене кишкым нелмет тыланет йыгыжге, а мыланем тыйын осал корныш лупшалтметым ужаш чот неле». Тунам мый шке сулыкем верч чот өкыненам да адак Юмо нерген шонаш, порын илаш тўнгалынам.

Симеон салтак службым Санкт-Петербургышто эртен. Тиде жаплан тудо шонен моштышо да ўшанле егыш савырнен, йолташыже-шамычат ойжым колыштыныт. Ик салтакын шем пыл гай

коштмыжым ужын, мо лийме нерген каласкалаш йодын. «Ватем вес пөръен деч азам ыштен манын возен колтеныт. Мөнгө каем гын, когыныштымат пуштам, вара шкемым пытарем», – манын садет. «А тый шкеже святой илыш дене илет мо? Тыйын нерген мыят шуко каласен кертам. Ватетын титакан улмыжым, тушто кузе да мо лиймым тый чыла раш палет мо? Ала ватет титакан огыл? Ончыч чыным рашемде да шкендым христианин семын кучаш тырше. А мөнгет миет да кум чоным пытарет гын, тый сатанам пеш чот куандарет», – каласен Симеон. Саде салтак, шочмо кундемдым пөртылмекше, налаш лекше ватыжын кидше гыч азам налын да шупшалын. Ялыште тудым енг-шамыч шке суртышкышт унала ўжыныт гын, кидешыже азам нумал миен, нигөлан удам ойлаш пуэн огыл. Симеонлан вара серышым возен колтен, ушан ойым пуымыжлан таум чот ыштен.

Салтак службо мучашке лишемме годым Симеон святой праведный Иоанн Кронштадтский дек миен, мутланаш, благословенийым налаш шонен. Ала-могай амал дене вашлийын кертын огылат, запискам возен коден: «Батюшка, мый монах лийнем; тўня мыйым ынже кучо манын, мыйын верч кумал».

Армий гыч пөртылмек, мөнгыштө ик арням веле илен, 1892 ий шыжым Афон курыкыш каен. Тудым святой орланыше Пантелеимон лўмеш Руш монастырьыш послушниклан налыныт. Ныл ий гыч монах лияш ўп пўчмө йўлам Силуан лўм дене эртен, а 1911 ийыште тиде лўм денак схимник лийын. Монастырьыш толмекше, тўрлө пашам ышташ логалын. Ончыч вакшыште ложашым йонгыштен, виян лийын, неле мешакым куштылгын нумалын. Ушанен пуымо почеш вара тудо эконоом, мастерской да клат вуйлатышылан

Умбақыже – 9-ше лаштыкыште

ыштен, шонгеммекше, кевыт пашам вүден. Афонысо йўла почеш Иисусын молитважым чарныде лудын, храмыште кужу службылаште шоген, сулыкым чўккыдын касарен, Святой Причастийыш ушнен, духовный книгаг лудаш шўман лийын. Игумен, духовник але тыглай монах лийже – чылаштым поро туныктышо семын ужын. «Кеч монах, кеч мирянин лий, шке духовный ачатым да священникым уло чон дене колыштат гын, утаралтмаш деч посна от код. Чылан тыге мутым колышт илат гын, Черкыште илышын тичмашлыкше лиеш ыле», – ойлен тудо.

Ордыж гыч ончымаште веле монах илыш пеш ласка гай коеш. Монах лияш шонен пыштымыж годсек осал шўлыш Силуанлан тўрлө опытышым шындылын. Афоныштат тудлан мөнгө пөртылаш да тыглай еш илыш дене илаш кўлмө нерген шонымашым тушкен. Самырык ег умылен: пентгыдын от шого гын, Святой Курыкыштат чонетым йомдараш лиеш. Тунам тудо Иисусын молитважым эшеат чот лудаш тўнгалын. Юмын Аван иконыж ончылно чот сөрвалымыж деч вара көргыштыжө тиде молитва шкеак вўдла йогаш тўнгалмым шижын.

Силуанын виян монах лийшашыжым ужын, осал шўлыш тудлан эшеат чоя опыш-шамычым шындылын. «Тый ынде святой улат» манын, южгунам кугешнымаш дене темен. Вес гана «Тый садак от утаралт» манме шонымашым ушышкыжо шындарен да чонжым орлык поргемыш шўкен. «Юмым садак сөрвален савыраш ок лий» манын, чот ойгыраш тўнгалше Силуанлан Господь Шкеак кончен, уш-акылжым, уло көргыжым Шке порылыкшо да Кугече куан дене темен. «Мыланем тунам шулен кайышашем гай чучын», – тиде тат нерген шарнен ойлен тудо вараже.

Святой Шўлыш полшымо дене Юмын йоратымашыжым пален налше ег тудым уэш йомдараш пеш лўдеш. Тидын нерген шкеат сайын палыше старец Силуан тыге умылтарен: «Кө тудым йомдара, чонжо вара йўд-кече кычалаш тўнгалеш. Юмын йоратымаш деч посна кодаш пеш вашке лиеш: айдеме кугешна, иза-шольым ўлык шында, еным ок шотло, көрана, шўмышкө яжар шонымашым пурта але мландымбалысе нерген утыждене чот тырша гын, Юмын порылык тудын деч коранеш. Рай гыч покен лукмо Адам ачана чот ойгырен, райым пешак ужмыжо шуын, пустангеш да шўлыкангеш чон тыгак эре Юмым кычалеш. Юмым пален налше чоным мландымбалне нимо ок куандаре, тудо эре

Господьым кычалеш, аважым йомдарыше йоча семын йөсланен кычкыра: «Чонемлан Тый гына кўлат, Тыйым шортын кычалам».

Силуан ачан кажне кечыже подвигыш савырен: пўкеныште шинчышыла суткаште кок шагат наре гына мален, эре пентгыде пўтым кучен, шагал кочкын, ўнгышын, вес енын кўштымым шуктен илен. Шкеже ойлен: «Ўнгышө чонышто Святой Шўлыш ила, тудо чонлан эрыкым, ласкалыкым, йоратымашым, поро пиалым пуа». Господь Иисус Христосын кончымыж деч вара 15 ий эртымеке, тудым адак осал шўлыш орландараш тўнгалын. «Господьын кугу йоратымашыж нерген ом пале гын, ик тыгай йўдымат чытен ом керт ыле», – манын тудо. Юмо тудлан тамык нерген эре шарнаш кўштен, тыге чонжым чот яндарын эрыктен кертын да ия-шамычын кержалтмышт деч утлен.

Ынде Силуан ачана шкеж верч веле огыл, а Юмым палыде илыше уло тўня верч кумалаш тўнгалын. Вет нуным пўрышө Юмым ег-шамыч монденит, Тудын кўштымыжым огыт шукто, шке эрыкышт дене илынешт. Тыгай-шамычлан Святой Шўлышын порылыкшо ок пуалт, шке эрик дене илыме олмеш нуно сулыкын кулжо лийыт да йырышт осалым шарат. Господь Иисус Христос чылаштым утараш шонен, Ыресеш кидшым шарен, Шкенжым пудалаш пуэн гын, преподобный Силуан ачана уло тўня верч кумалаш тўнгалын да ойлен: «Ег-шамыч верч кумалаш – вўр йоктарыме дене иктак. Ег-шамыч кумалым чарнат гын, тўня йөршеш пыта». Мландымбалне илыше калык-шамыч Юмо деке чылан савырнаш гын, тўня ик шагатыште вашталт кертеш ыле манын ўшанен. Тудо айдемын мом шонымыжым пален, кызытсе илышыжым да ончыкылыкшым раш ужын, ыштыме сулык верч уло чон ден өкынаш ўжын.

Схимонах Силуан 1938 ий 11/24 сентябрьыште тынысын колен. Тудын мощыжо святой орланыше Пантелеимон лўмеш Руш монастырьын Покровский храмыштыже аралалтеш. Кумло вич ий ончыч, Русьым Тынеш пуртымылан 1000 ий теммым палемдыме вашеш ноябрь мучаште, Константинополь Православный Черкын Священный Синодшо тудым святой ликыш пуртен. Преподобный Силуан Афонскийым 11/24 сентябрь кечын пагален шарнаш да лўмжым Руш Православный Черке календарыш пурташ манын, Москон да уло Русьын святейший Патриархше Алексей II благословитлен.

“ШЎМ-ЧОН ИЗОЛЫК” МАРИЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ЖУРНАЛ

Уредитель: “Руш Православный Черкын Йошкар-Оладе да Марий Элысе епархийже (Московский Патриархат)” религиозный организаций.

Журнал зарегистрирован Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Республике Марий Эл, свидетельство о регистрации ПИ № ТУ 12-0164 от 12 декабря 2013 года.

Тираж: 1500 экз. Формат - А-4-12.

Журнал лекме жап - 1.09.2022 ий.

О+ - знак информационной продукции согласно ФЗ от 29.12.2010 г. №436-ФЗ.

Журналым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Куранты» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Адресше: 429029, Татарстан, Казань, Сибирский тракт урем, 34, 14 корпус, 42-шо пөлем.

Редакцийын да издательын адресышт: 424000, Йошкар-Ола, Вознесенский урем, 81, 224-ше пөлем.

Тел.: (88362) 45-39-54.

E-mail: marlagazet@mail.ru

Тўнг редактор: Н.В. Чузаев (протоиерей).

Редакционный совет: И.А. Сапаев, Д.В. Смирнов,

А.Н. Таныгина, А.П. Чемякова, А.В. Эманова.

Компьютер дене келыштарыше: Д.В. Смирнов.

Ак - кутырен келшыме почеш. Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.

**РЕДАКЦИЙ ЙОДЕШ: ЖУРНАЛЫМ ШАЛА
КЫШКЫЛТАШ ОГЫЛ. ЛУДЫНАТ - ВЕСЫЛАН ПУ!**

ЧАНГА КОЧА

Сепан кочамым ялыште пеш чангалан шотленыт да йӱратен огытыл. «Чанга коча» лӱмдылтышым пуымым пален гынат, шотыш пешыжак налын огыл. Ала-мом шке семынже шонен, урем дене вуйым сакен эртен, нигӱ денат саламлалтын огыл.

Самырыкше годым граждан сар деч вара кок шочшан тулык вате дене ушнен. Матранан икымше марийжым 1915 ийыште герман сареш пуштыныт улмаш.

Сепанын ачаже улан кресаньык лийын. Тудын чыла поянлыкшым 1925 ийыште поген налыныт да, кулаклан шотлен, уло ешге Сибирьыш колтеныт. Тиде жаплан Сепанын шке эргыже шочын. У ешыж дене тудо пошкудо Ольховко ялыште илен, поянлык дене ойыртегалтын огыл, сандене тудым тӱкен огытыл.

Кугу сарыште кушто да кузе кредалмыж нерген нигӱлан нимом ойлен огыл, тушеч 1944 ийыште сусырген пӱртылын, тояш энгертен, окшаклен коштын. Ешым кугу ойго авалтен: кум эргышт кумынек сареш вуйыштым пыштеныт. Кум похоронкым почела налмекше, Матрана вигак чот шонгемын да черланен, кужун илен огыл.

Сепан шкет кодын, коло вич сотык мландыже, изирак мӱкшотарже лийын, имньым, кок казам да икмыняр чывым ашнен. Чылажланат налогым тӱлен, ыштен налмыжым арнялан ик гана имне дене олаш нангаен. «Торгаяш коштеш» манын, ег-шамыч шенгечше вурсенит: «Оксажым пеленже шӱгарышкыже нангайынеже мо?»

Кӱн марийже але эргыже фронт гыч пӱртылын огыл, тыгай ег Ольховко ялыште икмыняр лийын. Кажне ийын Сенгымаш кечын нуно пӱртӱнчыл тошкалтыште кӱ падыраш дене темдал пыштыме кагаз оксам муэденыт. Тунамсе ак дене тиде

оксалан шагал огыл сатум налаш лийын. Сепанлан веле пыштен огытыл, садлан кӱра адак тӱрлым шонен луктыныт:

– Сарыштыжат лийын огыл але иктаж обозышто служитлен? Иолжымат ала шкеак лӱен?

– Тудо полицай лийын докан, моло огыл, партизан-шамыч тудым сусыртенит, – ешареныт весышт.

Тыге ойлыштмым йоча-шамыч вашке пален налыныт да Сепан кочам игылташ тӱнгалыныт. «Полиция кая, полиция!» – кычкыреныт нуно, а вуйым сакен кайыше шонгыенгын йорге йогышо шинчавӱдшым ужын огытыл.

Поранан теле йӱдым Сепан кочалан омешыже ватыже кончен да шкеж деке ўжын.

– Матрана ватем, тый дечет посна мый пеш чот ноенам, шукертсек тый декет кайынем, нал пеленет, – ойлен тудо омыж дене, вара почешыже каен.

Шарик пийже урмыжым колын, ег-шамыч эрлашыжым пӱртӱшӱ деке чумыргеныт. Оралте воктене лум пургыжым эрыктыше коча лийын огылат, участковый милиционерым ўжыныт.

Сепан кочам пеш пагален тоеныт, вет тушко ола гыч военком толын, сар годым кум ий партизан отряд командир лиймыж нерген каласкален. Кочан орден ден медальже-шамыч лӱмын ургымо кум изи кӱпчыкым леведыныт. Митингыште олесе йочапӱртын директоржо ойлен, акым налде, кажне арнян йоча-шамычлан тӱрлӱ кочкышым намайымыжлан таум ыштен.

Чыла тидым колын, пошкудо-шамыч шкет верч вожыл шогеныт. Сенгымаш кечын пӱртӱнчыл тошкалтышыш пыштен кодымо окса кӱ деч лийымат икмыняр жап гыч тогдаеныт, вет Сепан кочан колымыж деч вара нигӱлан нимом пыштен огытыл.

СЕНТЯБРЬ. ЧЕРКЕ ПАЙРЕМ

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	ВГ
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

11 - Дни особого поминовения усопших
 - сплошные седмицы
 - постные дни

Разрешение на пищу без растительного масла
 Разрешение на пищу с растительным маслом
 Разрешение на рыбу
 Разрешение на вино
 Разрешение на мясо
 Полное воздержание от пищи

4 – Юмын Аван Грузинский ден «Уш-акылым ешарыше» иконыж-влакын кечышт.

6 – Москосо святитель Петрын кечыже.

8 – Юмын Аван Владимирский иконыжым вашлийме кече.

10 – Почаевысе преподобный Иовын кечыже.

11 – Христос ончыч толшо да Тудым Тынеш пуртышо святой Иоанн пророкын вуйжым руалме кече.

12 – Благоверный святой князь-влак Даниил Московский ден Александр Невскийын кечышт.

13 – Юмын Аван ўштыжым Константинополь олесе Влахернский храмыш пыштыме кече.

14 – Черке У ий.

15 – Печерысе преподобный-влакын, Антоний ден Феодосийын, кечышт.

19 – Архангел Михаилын чудым ыштымыжым шарнымаш.

Марий кундемысе новомученик-влакым шарныме кече.

21 – Юмын Шочыктышо да эреак Ыдыр улшо Эн Святой Владычицын Шочмо кечыже.

22 – Преподобный Иосиф Волоцкий ден святитель Феодосий Черниговскийын кечышт.

24 – Преподобный Силуан Афонскийын кечыже.

26 – Христосын Ыльж кынешлыж лүмеш Иерусалимысе храмым уэмдыме кече. Воскресенский храм-влакын престольный пайремышт.

27 – Господын Эн Пагалыме Ыльжтарыше Ыресшым нөлталме пайрем.

30 – Святой орланыше Вера, Надежда, Любовь да нунын София аваштын кечышт.

ТУНЫКТЕН КАЛАСЫМЕ ШОМАК

Шун көршөкым ятыр ыштен шуктымек, ача эргыжым ярмингаш колтен. Тудыжо, имным кычкен, кужу корныш тарванен. Ик корнывожыш шумек, имным кандараш шогалын. Вес ең-шамычат тышкак толын шуыныт. Орваштышт шун көршөк радамым ужмек, рвезын кумылжо волен.

– Эргаш, кудо корныж дене пазарыш вашкерак миен шуаш лиеш? – йодыныт поктен шушо-влак.

– Пасу гоч пурла велыш кайыза, – манын рвезе.

Кресаньык-шамычым тудо кужу корно дене колтен, пазарыш нунын деч ончыч миен шуаш манын, шкеже чодыра гоч вик каен. Ярмингаш миен шуашыже изиш гына кодын улмаш, трук имныже чарнен шогалын. Мо тыгай? Чодыра корнеш күжгө тумо тореш йөрлын! Вончен каяш никузе ок лий! Рвезылан мөнгеш савырнаш да кужу корныш лекташ логалын. Ярмингаш миен шумылжан весе-влакетын сатушт шагал гына кодын улмаш.

– Таче пеш шагал ужален кертынам, вет пазарыш весе-шамыч мый дечем ончыч миенит да шун көршөкымак ужаленыт, – манын рвезе ачажлан да кузе ондалаш төчымыж нерген каласкален.

– Эргым, тый нуным огыл, а шкендым шке ондаленат. Чыным каласет гын, чодыра корно гыч пörтылаш нунылан логалеш ыле. Ярмингаш пырля миен шуын, ик семын торгаеда ыле. Тунам ең-шамыч сатудан могай улмыжым да акшым тагастарен кертыт ыле. Тыят ыштыш-кучышетын могай улмыж нерген сайынрак пален налат ыле.

– «Шояк вуйым утара» манит вет, сандене мыят изиш чояланаш төчышым, – рвезе шкенжым арален налеш төчен.

– Тиде ойым уда ең шонен луктын, «Шояк вуйым йомдара» манме лачеш толеш, шкеат умбакыже чын илаш тырше, – пентгыдын каласен ача.

КУАНЕН ЧИЯЛТЕНА

ЫРЕСЫМ НУМАЛМАН

• *Налынам гын кидыш ыресетым,
 • Йүк лукде, чытенак нумалам,
 • Тиде весын огыл, мыйын илыш,
 • Сулыкемже ятыр, кумалман.
 • Южгунамже йӱсӱ – тӱрсыр корно,
 • Кеч изишак йӱным пу мылам.
 • Уло мландымбалне шуко поро,
 • Колто корныенгым веселам.
 • Теле поранан, кокланже йӱштӱ,
 • Шошымсо йолгорно яклака,
 • А кенжежым кӱдырта гын кӱшнӱ,
 • Шӱм шылаш ӱжеш ир янлыкла.
 • Мом ыштет. Тугае тудо илыш:
 • Таче весела, эрла ойган.
 • Налынам ыресым кугум кидыш,
 • Кеч-кузе, но тудым нумалман.
 Людмила СЕМЕНОВА*

ПИАЛЫМ ВАШЛИЙЫН

Кум изак-шоляк лакыште Пиал шинчыме нерген пален налын.

Иктыже лаке деке толын да шукрыак оксам йодын. Пиал тудын йодмыжым шуктен – шуко оксам пуэн. Рвезе чот куанен да тышеч содор каен.

Весыже толын да мотор ӱдырым йодын. Тудынат йодмыжо шукталтын – пеш сылне ӱдыр воктекыжак толын шогалын. Ик ончалтыш гычак нуно икте-весыштан келшенят да, йывыртен, кид кучен каяш вашкеныт. Изирак шольыштат ты вер дек лишемын да лакыш тӱткын ончен.

- Тыланет мо кӱлеш? – йодын Пиал.
- А тыланет мо кӱлеш? – йодын рвезе.
- Мыйым тышеч лук! – пелештен Пиал.

Самырык рвезе кидшым шуялтен, Пиалым лаке гыч луктын да савырнен каен, шкаланже нимомат йодын огыл. Пиал тудын велыш изиш ончен шоген, вара почешыже ошкылын.